Відділ культури і туризму
Черкаської райдержадміністрації
КЗ «Черкаський районний організаційно-методичний центр
бібліотечної та краєзнавчої роботи»
Черкаської районної ради

ІНТЕГРАЦІЯ В УКРАЇНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО РОМСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ МЕНШИНИ

ІНФОРМАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ

Вип. 1

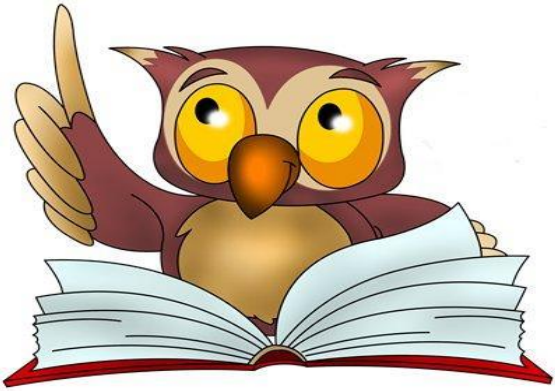

Черкаси 2017

78.3.
І 73

Інтеграція в українське суспільство ромської національної меншини: [інформаційно-методичні матеріали; вип. 1] / КЗ «РОМЦ БКР»; уклад. Л.В. Гріщенко – Черкаси: [б. в.], 2016. – 16с.

Інформаційно-методичні матеріали містять інформацію про надання системної роз'яснювальної роботи, спрямованої на протидію упередженому ставленню до осіб, які належать до ромської національної меншини та проведення інформаційно-просвітницьких заходів з різноманітних питань та з питань захисту прав та свобод осіб, які належать до ромської національної меншини.

Для бібліотечних фахівців.

Укладач: Л.В. Гріщенко
Редактор: А.Г. Кирдода
Комп'ютерний набір: Л.В. Гріщенко

Підписано до друку 23.01.2017. Тираж 25.
Видавець: КЗ «РОМЦ БКР»
18009 м. Черкаси
вул. Дахнівська, 52
Електронна адреса: bibliotekaromc@gmail.com

Роми найменш інтегровані у суспільство

З усіх національних меншин роми найменш інтегровані у суспільство. І ця відокремленість часто є причиною настороженого, а часом і ворожого ставлення суспільства до циган. Чим більше вони інтегровані, чим більше вони прагнуть бути зайнятими тими видами діяльності, що й основний контингент, тим і краще до них ставлення. У таких ромів і вищий рівень освіченості, і кращі заробітки, і вищий рівень життя.

За даними опитування громадської думки, ступінь толерантності українців до ромів вчені оцінили у 22 бали (зі 100 можливих). Тобто, середньостатистичний українець згоден їх терпіти як туристів, гостей України, і не сприймає ромів як повноправних громадян.

Близько 75 відсотків українських ромів віком до 30 років є неписьменними. Є кілька причин, які зумовили таку ситуацію: старше покоління циган є неписьменне, що є наслідком кочівлі; діти часто беруть активну участь у домашньому господарстві, доглядають за молодшими дітьми; вони змалку привчаються до заробітків.

20 лютого 2008 року Комітет міністрів Ради Європи прийняв Рекомендацію (2008), у якій були визначені параметри загальної політики щодо ромів і кочівників у Європі. У розвиток цієї Рекомендації 20 жовтня 2010 року Комітет міністрів Ради Європи ухвалив Страсбурзьку декларацію щодо ромів, у якій викладені основні принципи та пріоритети роботи Ради Європи у захисті основоположних прав і свобод ромів. Серед них – недискримінація; громадянство; права жінок і дітей; повноправна участь у житті суспільства; соціальна інтеграція; працевлаштування; охорона здоров’я; житло; інклюзивна освіта; культура; боротьба з торгівлею людьми; поліпшення доступу до правосуддя тощо. Верховна Рада України Страсбурзьку декларацію щодо ромів не ратифікувала.

В Україні, з метою захисту та інтеграції в українське суспільство ромської національної меншини, була схвалена Стратегія захисту та інтеграції в українське суспільство ромської національної меншини на період до 2020 року.

Метою Стратегії є визначення засад захисту та інтеграції в українське суспільство ромської національної меншини шляхом забезпечення рівних прав і можливостей для її участі в соціально-економічному та культурному житті держави, а також активізації співпраці з громадськими об'єднаннями ромів.

Реалізація Стратегії дасть змогу:

- створити умови для виконання рекомендацій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України;
- забезпечити інтеграцію в українське суспільство ромської національної меншини;
- запобігти дискримінації ромів;
- підвищити освітній рівень ромів;
- поліпшити стан здоров'я ромів;
- поліпшити житлово-побутові умови ромів;
- забезпечити сприяння зайнятості ромів;
- розв'язати проблеми, пов'язані з отриманням ромами документів, що посвідчують особу та підтверджують громадянство, свідоцтв про державну реєстрацію актів цивільного стану;
- забезпечити збереження та розвиток культурної самобутності ромів.

Наказом Черкаського обласного управління культури та взаємозв'язків з громадськістю облдержадміністрації затверджено План заходів щодо реалізації Стратегії захисту та інтеграції в українське суспільство ромської національної меншини на 2016-2017 роки.

Просвітницька робота бібліотечних закладів

Бібліотекарям потрібно залучати до бібліотечного обслуговування сім'ї ромської національності, особливо дітей та юнацьку категорію, до читання книг та періодичних видань і надавати їм інтернет-послуги.

Дітей, юнацтво та молодь ромської національності доцільно залучати до участі у тематичних конкурсах, гуртках та клубах за інтересами. Спільно з ними, за бажанням інших членів клубу, на засіданнях бажано ознайомлювати з традиційними ромськими стравами та ремеслами.

Працівниками сільських бібліотек повинна проводитися системна роз'яснювальна робота, спрямована на протидію упередженому ставленню до осіб, які належать до ромської національної меншини та здійснюватися інформаційно-просвітницька робота з питань захисту прав та свобод осіб, які належать до ромської національної меншини, з таких питань:

- «В Україні прийнято Стратегію захисту та інтеграції ромів»
- «Стратегія захисту та інтеграції в українське суспільство ромської національної меншини»
- «Захист прав ромської національної меншини в Україні»
- «Щодо важливості здобуття ромами освіти, особливо дітьми та молоддю»
- «Інтеграція ромської національної меншини в українське суспільство»
- «Страсбурзька декларація щодо ромів: імплементація в контексті демократичних реформ в Україні»

Рекомендуємо організовувати книжкові виставки, тематичні полички, відкриті перегляди літератури:

- «Роми в Україні: проблеми їхнього життя»
- «Традиції та обряди ромів»
- «Минуле народу рома»
- «Мандрівний народ: роми на українських теренах»
- «Вільний народ – роми України»

Провести:

– бліц-інформації «Пріоритетність прав і свобод ромів», «Захист прав ромів в українському суспільстві», «Забезпечення задоволень соціальних потреб сімей, дітей та молоді ромської національності»;

– інформаційні години «Образи осіб ромської національності в світовому мистецтві»;

– бесіди, уроки гендерної рівності щодо толерантного ставлення до осіб ромської національності, поваги до їхньої культури, історії, мови, звичаїв і традицій на тему: «Минуле народу рома», «Традиції та звичаї ромів», «Національна символіка ромського народу», «Циганська народність», «Традиції та обряди ромів»;

– обговорення творів О.С. Пушкіна «Цигани», В. Гюго «Собор Паризької Богоматері», М. Старицького «Циганка Аза» та С. Воробкевича «Циганка»;

– голосні читання казок «Піп і цигани», П. Куліша «Циган», вірш-приказку С. Руданського «Циган на толоці» та «Циган з хроном», оповідання «Як циган вчив панського пса сливи їсти», І. Франка «Цигани», С. Васильченка «Циганка»;

– години історії «Міжнародний день голокосту ромів», «Цікаві факти про життя циган»;

– літературні цікавинки «Роми і видатний український перекладач Микола Лукаш», «Народ рома в Україні: особливості, традиції та стереотипи»;

– інформбюро «Єдина вільна нація: міжнародний день циган».

З юнацькою категорією провести правовий лекторій «Права людини, закріплені в Загальній декларації прав людини», «Правовий статус ромської національної меншини», «Права ромської національної меншини в Україні», «Права осіб ромської національності», «Традиції та звичаї ромів», «Ромській національній меншині більше можливостей».

З метою збереження здоров’я населення та пропагування переваг здорового способу життя проводити інформаційно-просвітницькі заходи для осіб ромської національної меншини, у тому числі по профілактиці туберкульозу.

8 квітня – Міжнародний день ромів, у рамках якого оформити тематичну поличку «Міжнародний день ромів» та провести:

– інтернет-перегляд про історію ромів «Роми України», «Народ роми в Україні: особливості, традиції та стереотипи», «Нацистський геноцид ромського народу»;

– перегляд відеоролика «Ми пам’ятаємо (NaBister)»;

– інтернет-перегляд фотографій пам’ятних знаків жертвам геноциду ромів, які встановлені в Україні та в інших країнах світу;

– онлайн-мандри «Автентичні символи і приказки ромського народу», «Вірування про циганське щастя».

Здійснити онлайн-слухання народних ромських казок «Як ведмідь від цигана мухи відганяв», «Циган і Смерть» та онлайн-перегляди «Циганські народні казки», «Казки народів світу».

Пропонуємо згадати найвідоміші книги, героями яких є ці волелюбні люди – роми та провести різноманітні заходи: бібліографічні огляди, обговорення, вікторини тощо.

І. До вашої уваги **бібліографічний огляд «Нація скрипки і кувалди».**

Гюго В. «Собор Паризької Богоматері». Ця книга – одна з найбільш популярних книг на планеті – повна глибокими ідеями та образами. Яскраві образи вуличної танцівниці, циганки Есмеральди, закоханого в неї виродка Квазімодо, дзвонаря собору Нотр-Дам, священика Фролло і капітана Феба де Шатопера розгортаються події на тлі химерного і строкатого середньовічного Парижа.

Калінін А. «Циган». У центрі відомого роману – зворушлива, романтична історії кохання цигана Будулая, людини чистої і щирої душі, і донської козачки Клавдії, яка врятувала і виростила після загибелі дружини Будулая його маленького сина.

За цією книжкою в 1979 році знято відомий телесеріал з Михайлом Волонтіром і Кларою Лучко в головних ролях.

Костенко Л. Вибране /Л. Костенко. — К.: Дніпро, 1989. — С.402–410.

Доля ромської поетеси Папуші стала мотивом для створення поеми «Циганська муза» Ліною Костенко.

Ліна Костенко «Циганська муза» (фрагмент поеми)

Плювалися циганки, сміялися з Папуші, —
ну, що це за циганка? Як виродок в сім'ї.
Це ж скільки душ дітей, і душі всі як душі.
А ця — неначе змалку зурочено її.

* * *

Під школою стояла. Питала у дівчаток,
смаглявими руками допавши букваря:
оце велике слово, — а де його початок?
Для чого букві хвостик? Як пишеться зоря?
Навчилась десь писати. Папір ховає в шматті.
Нанизує слова, як бублики на шнур.
Циганська дітвора, сунделики кучматі,
тягають той папір циганам на розкур.

* * *

Найперша у житті циганська поетеса!
Живе, як Гесіод. Труди і дні... і дні...
І снились їй вночі забрьохані колеса,
кибитки і вогні... вогні... вогні... вогні...

Збірка Гарсіа Лорка «Циганський романсеро» вийшла друком у 1928 році. Поет знову звертається до народної поезії, до улюбленого її жанру – романсу. Він пояснював, що намагався «поєднати циганську міфологію з відвертою буденністю плинного часу». І вийшло «щось дивовижне... і по-новому прекрасне». Поет створює свій власний міф про Андалусію. Де проходить межа між реальністю і фантазією, сказати важко. Тут панує атмосфера загадковості й утаємниченості, що надає читачеві можливість стати співавтором блискучого художника: домислити, побачити й почути недовисловлене.

Визначаючи задум збірки «Циганський романсеро», дещо пізніше поет писав: «Книжка та – це власне один вірш про Андалусію, я назвав його циганським, бо то найвитонченіше визначення андалуського. Це книжка, у якій майже немає такої Андалусії, що відкрита для ока, проте є Андалусія, що відчувається серцем. Я старанно уникав у ній циганщини. Герой цієї книжки – один біль…»

Меріме П. «Кармен». Знаменита новела є вершиною творчості відомого французького письменника. В її основі – історія пристрасного кохання баска Хосе до циганки Кармен, віроломної, жорстокої і одночасно чарівною своєю внутрішньою незалежністю і свободою почуттів.

Покальчук Ю. Окружна дорога: Повісті та оповідання / Ю.В. Покальчук; худож.-оформлювач Б. П. Бублик. – Харків: Фоліо, 2004. – 511с. Мабуть саме циганське коріння відомого українського письменника, Юрія Покальчука, спонукало до написання повісті **«Циганські мелодії»**, яка входить до книги «Окружна дорога». Як стверджує письменник: «Із замкнутого кола, із кільцевої, окружної дороги, також можна вийти до життєвої перемоги. Насамперед над самим собою. Кожен наш хибний крок, наш неправильний вибір може знову завести в темряву невдачі, і до нового падіння. Якщо знайдеш у небі свою зорю, вона тебе поведе».

Пушкін О. «Цигани». Найпрославленіша романтична поема геніального поета розповідає про кохання циганки Земфіри і юнака Алеко.

У автора було особливе ставлення до циган. Перебуваючи в південному поселенні в Молдавії, він вивчав історію, фольклор, літературу і навіть мову циганського народу настільки, що розумів розмовну мову. Знав багато циганських пісень і дуже їх любив.

Вплинула циганська культура і на музику й літературу України. Циган — один з традиційних персонажів української вертепної драми. Циганські мотиви відчутні в творчості Степана Руданського, Михайла Старицького, Миколи Гоголя, Івана Франка та ін.

Отже, якщо ви є прихильниками цих книжок і вам цікаво дізнатися про ромські меншини, то ласкаво просимо у бібліотеку, де ви зможете зануритись у читання улюблених книжок!

ІІ. Літературно-мистецькі вікторини

Вікторина «Пригадайте»

1. *Назвіть художні фільми про циган*.

– «Циганка Аза», 1987 р., режисер: Григорій Кохан, виробництво к/ст. ім. О. Довженко;

– «Циган». Оригінальна назва: «Gitano / Gypsy», країна: Іспанія;

– «Король циган». (Оригінальна назва: «Dom za vesanje») 1978 р., режисер: Френк Пірсон;

– «Час циган», 1988 р., режисер: Емір Кустуріца, країна: Югославія;

– «Табір уходить в небо», 1976 р., режисер: Еміль Лотяну, виробництво: Мосфільм;

– «Циган», 1979 р., режисер: Євгеній Матвєєв;

– «Повернення Будулая», 1985 р., режисер: Євгеній Матвєєв;

– «Будулай, якого не чекають», 1994 р., режисер: Євгеній Матвєєв;

– «Алеко», фільм-опера, автор сценарію і режисер-постановник: Віктор Окунцов;

– «Я винуватий», 1993 р., режисер: Дуфуня Вишневський, Юсуп Разиков;

– «Я винуватий-2», 2000 р., режисер: Дуфуня Вишневський;

– «Важке щастя», 1958 р., режисер: Олександр Столпер, виробництво: Мосфільм.

2. *Яка поема починається словами:*

Цигани галасливим натовпом
По Бессарабії кочують.
Вони сьогодні над річкою
У наметах подертих ночують. (*О.С. Пушкін «Цигани»)*

3. *Відомо, що навчаючись в Академії мистецтв, Тарас Шевченко отримав срібну медаль за свою роботу*. Назвіть цю картину і роки, коли автора було нагороджено. *(«Циганка-ворожка» 1841 р.*).

4. *Назвіть прислів'я та приказки про циган.*

– Багатий, як циган на блохи.
– Крутить, як циган сонцем.
– Казав циган: нема правди в світі, тільки в бога та в мене трошки.
– Пристав, як циган до точила.
– Циганові забожиться, що батогом ляснуть.
– Як бере циган сіно, каже: я сокиру насталю, як набрав каже: зроблю, а як за ворота вийде — і цього з його буде.
– Дай мені сили хоч за комареву ніжечку (Циган як заслаб).
– Мясало! (Жартують так з циганів).
– Не робив Жид на хліб, та і Циган не буде.
– Щоб я до заходу сонця дітей не бачив (Циган так божився).
– Як не мають домів, — щоб і щастя не мали (Цигани).
– Кожний циган свою кобилу хвалить.
– Хотів циган кобилу навчити, щоб нічого не їла, і був би навчив, так здохла.
– Циганська кобила день біжить, а три лежить.
– Циган, поки не помре – танцює і співає.
– Циган свиснув – кінь прибіг.
– Циган хитрістю жити ухитряється.
– Циган пісні співає, а в животі бурчить.
– Циганський танець від вогню загорівся.
– Цигани сильні своєю головою, та кінськими ногами.
– Циган, коли голодний, співає.
– Циган цигана на клячі не проведе.
– Чи справді такий страшний циган, як його малюють?
– Наліг, як циган на ковадло.

– На те циган кліщі держить, щоб у руки не попекло.

– Хто що любить, а циган – коні.

– Циган знає, що кобилі робить.

– Обдурив, як циган на ярмарку.

– Скривився, як циган на ярмарку.

– Що то політика? – Нещирість – А спекуляція що? – Циганство.

– Збирається, як циган молотити.

Вікторина «Найуважніший читач»

І. Хто краще знає твір М. Коцюбинського «Дорогою ціною»?

1. Яким був циганський виселок? «Він складався всього-на-всього з трьох хаток, властиво, курників низеньких, кривих, зліплених із глини, як ластівчані гнізда. У двох із них, очевидно, ніхто не жив, бо вікна були повидирані, комишеві стріхи обсипались і кінці лат стирчали з них, як ребра кістяка. Тільки в одній ліплянці світились два віконця і вився димок із вербового димаря».

2. Про що попросила Соломія узнати у циган? (« – Люди… добрі… рятуйте… рятуйте!.. Остап лежить там, недалеко… ходім… рятуйте… – Люди добрі, – благала Соломія, стоячи на колінах, – змилуйтесь, прийміть нас до хати... Ви ж бачите – пропадаємо…Чоловіка мого пострелено, він ледве живий, мало не загинули ми в плавнях… Я вам оддячу, я вам одроблю… Візьміть усе, що маю… все… та не кидайте нас…»).

3. Як Соломія віддячила циганам за допомогу? («З цими словами Соломія зірвала з шиї торбинку і висипала з неї на руку старому циганові кілька срібних монет»).

4. З яким натхненням доглядала стара циганка Остапа? («…Сиві пасма кіс, що вибивались із-під чорної хустинки, спокійно лягали на Остапові груди, мов на груди сина, коли вона обмивала та перев’язувала йому рану. Напоєний незабаром зіллям, із перев’язаною раною, зогрітий теплом, Остап розплющив очі»).

5. Чим було викликано незадоволення молодої Маріуци до Остапа? («Молода Маріуца при мужчинах не звертала уваги на Остапа, та навіть показувала, що її сердить уся ся історія: вона часто викрикувала щось лихе різким, як у ворони, голосом і блимала непривітним оком у куток, де лежав ранений, та Соломія помічала, що все се робиться більш для

Раду, бо, сердячись, циганка позирала скоса на чоловіка, видимо цікавлячись, яке се враження робить на нього»).

6. Чим займалися цигани? («Вони їздили по селах, жебракували, збирали де яєчко, де жменю муки або кукурудзи, викопували зі смітників брудні й подерті ганчірки і виладновували увечері з гарби таку силу різнорідних речей, що трудно було вірити, аби всі вони дістались їм із доброї волі милосердних людей»).

7. Як відбувалась циганська вечеря? («За вечерею з'являлась горілка, вино, всі пили, кричали, вимахували руками, гнулись, як комишина, блимали чорними очима та підсиненими білками, світили розхристаними чорними грудьми. Часом заходили на вечерю сусідні цигани, похмурі й непевні фігури, і теж пили, кричали, стучали кулаками у стіл»).

8. Чому Остап не сприймав веселої циганської компанії? («Остап не міг спати від того галасу: він лежав із розплющеними очима, в гарячці, і уявляв, що попав у пекло»).

9. Яку роботу виконувала Соломія у циганській хаті, коли хазяїв не було вдома? («Вона підмазувала чорні, задимлені стіни хатчини, що нагадувала дику печеру, мела домівку, стирала пил із Гіциної скрипки, мила стіл і навіть занехаяні шибки, крізь які видно було море рудого комишу та білу блукаючу коло хати козу»).

10. Для чого Соломія вирішила ходити з циганами по жебрах? («Соломія тепер могла залишити Остапа на день самого. Вона радилась із ним: чи не піти їй разом із циганками по селах, може хто найме на подення. А то стрінуться де свої люди, напутять, поможуть, не те що чужі»).

11. Чому життя героїв у циганській хатці ставало тяжчим? («Гіца, помітивши, що Соломія приносить гроші, він якось приступив до неї, простяг руки, закрутив грізно баньками і крикнув: — Давай гроші! Чи я дурно тебе годуватиму… Надалі так було з кожним її заробітком: він щезав у глибокій Гіциній кишені»).

12. Через що відбулася бійка між Раду і Маріуцею? («Саме в той момент, як Маріуца схилилась над Остапом (допомогла його зав'язати хустку), Раду ввійшов до хати. Циган зразу збілів, а його борода й волосся з чорних стали синіми… Руки самохіть стиснулись у кулаки»).

13. Якої думки дійшов Остап про циган, спостерігаючи за їх життям? («Часто серед ночі, перериваючи спокійний сон хатинки, розлягався раптовий стукіт у віконце, і хату сповняла ціла банда якогось непевного люду, що пив, кричав, блискав жадними очима і сварився, як вовча тічка. Раз якось Остапові не спалося. Він відхилив надвірні двері, щоб дихнути свіжим повітрям, і побачив, як Раду пригнав чиїсь коні, спутав їх і відвів у комиші. І чим більше Остап придивлявся, тим більше помічав і все більше запевнявся, що попав він у злодійське гніздо»).

14. У чому полягала майстерність Гіца у грі на скрипці? («Він підняв одну ноту і все викочував і викочував її нагору, все вище та й вище, аж млоїло, аж дух захоплювало в грудях. Врешті нота зірвалась із високості і покотилась униз. Спочатку вона котилась одна, підскакуючи й розганяючись, та ось ненароком зачепила другу, третю. Бренькнули ті ноти і покотились разом униз, як камінці згори, все швидше, все більш розганяючись, усе більше захоплюючи нот, зростаючи в лавину звуків, у грізний музикальний водоспад, в якому чулась дика енергія руху»).

15. Про що згадував Остап, слухаючи циганську музику і дивлячись на їх танці? («Чортзна-як гуляють, немов п’яні»,— думав він та згадував музики у своїм селі, що наймав колись Соломії»).

16. З приводу чого Остап і Соломія були стурбованими, коли до хати Раду вніс побитого, скривавленого Гіцу? («Вони наважились покинути небезпечне місце, незважаючи на те, що Остапові трудно було пускатись пішки в дорогу. Завтра Соломія мала попрохати свого болгарина притулити по що Остапа і, коли він згодиться, зараз же вибратись із плавнів»).

17. Що сталося з циганами й Остапом? («На другий день, коло полудня, набігли на циганську хатину турецькі жовніри, зробили труч, познаходили в плавнях якесь манаття і пов’язали всіх, хто був у хаті, навіть слабого Гіцу. Надаремне Остап запевняв, що він чужий тут, надаремно оповідав, як він опинився у плавнях, його не слухали, як не слухали лементу жінок, прокльонів Раду. Вони поклали Гіцу на візок, запряжений облізлою шкапиною, підперши двері кілком і аллахнаючи та лаючись, погнали бранців по дорозі в Галац»).

Для проведення заходів додатково пропонуємо використати:

1. Циган і Смерть, Циган і піп (циганські народні казки) [Електронний ресурс] // Дитячий портал Пустунчик. – Електрон. аудіотека. – Режим доступу: http://pustunchik.ua/ua/audio/audioknygi-dlia-detei/foreign-literature/tsigan-i-smert. – Назва з екрана. – Дата перегляду: 23.12.2016.

2. Циганська культура і її вплив на музичну культуру світу [Електронний ресурс] // сайт Ua-referat.com – Електрон. текстові дані. – Режим доступу: http://ua-referat.com/%D0%A6%D0%B8%D0%B3%D0%B0%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%D0%BA%D1%83%D0%BB%D1%8C%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B0_%D1%96_%D1%97%D1%97_%D0%B2%D0%BF%D0%BB%D0%B8%D0%B2_%D0%BD%D0%B0_%D0%BC%D1%83%D0%B7%D0%B8%D1%87%D0%BD%D1%83_%D0%BA%D1%83%D0%BB%D1%8C%D1%82%D1%83%D1%80%D1%83_%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D1%83. – Назва з екрана. – Дата перегляду: 23.12.2016

3. Пантелеймон Куліш «Циган» [Електронний ресурс] // сайт YouTube – Електрон. відео. дані. – Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=35uML1S3irE – Назва з екрана. – Опубліковано: 12.04. 2016 р. – Дата перегляду: 23.12.2016.

Пропонуємо придбати для бібліотеки книги, а саме:

1. Бакленд Р. Цыгане: тайны жизни и традиции. / Рэймонд Бакленд. – М.: ФАИР-ПРЕСС, 2003. – 240 с.: ил.

2. Бессонов М. Циганська трагедія 1941–1945: факти, документи, спогади. – Т. 2: Озброєна відсіч / М. В Бессонов; за редакцією Л. М. Черенкова. – Харків: ФОП Тимченко А. М., обласне товариство «Україна - Росія» – Вінниця: Консоль, 2010.- 375 с.

3. Боровський Т. У нас, в Аушвіці… / Тадеуш Боровський – Чернівці: Книги – XXI, 2014. – 272 с.

4. Данілкін О. Культура циган України: минуле і сучасність / О.О.Данілкін – К.: Контекст, 2001. – 77 с.

5. Михайло (Міха) Козимиренко «Циганське сонце» («Романо кхам»), «Коли виростеш ти, сину…», фольклорно-поетична збірка «Циганські чари» (К., 2004), збірка віршів «Я – ром» (Коростень, 2002); «Щастя і вам усміхнеться, цигани» (Коростень, 2003); «Циганська кров»: Поема і балади. К., 2005. (все видано українською мовою).

6. Осталовська Л. Акварелі / Л. Осталовська; пер. з пол. Андрій Любка; редактор Олександр Бойченко. – Чернівці: Книги – XXI; Meridian Czernowitz, 2014. – 192 с.